

Briselē, 2.4.2014.
COM(2014) 209 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**ziņojums par to, kā īsteno ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts
stratēģijām**

{SWD(2014) 121 final}

1. IEVADS

ES programma attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam¹, ko pieņēma 2011. gada aprīlī, mainīja pieeju romu integrācijai: pirmoreiz tika izstrādāta pilnīga un uz pierādījumiem balstīta sistēma, kas ir tieši saistīta ar stratēģiju “Eiropa 2020”. Šī ES programma ir paredzēta visām dalībvalstīm, bet tā jāpielāgo katras valsts situācijai.

ES valstu un valdību vadītāji apstiprināja ES programmu², un tādējādi pirmoreiz vēsturē dalībvalstis sāka koordinēt savus centienus, mazinot plaisu starp romiem un pārējiem iedzīvotājiem attiecībā uz piekļuvi izglītībai, darba iespējām, veselības aprūpei un mājokļu nodrošinājumam. Komisija izveidoja mehānismu, kas paredz ik gadu ziņot Eiropas Parlamentam un Padomei, lai novērtētu panākto progresu līdz 2020. gadam. Lai nodrošinātu saskanību un vienotību, līdztekus Komisija izveidoja struktūras, kurām jāatbalsta dalībvalstu centieni, konkrēti, valstu romu kontaktpunktu tīklu, kur regulāri tiekas valstu romu kontaktpunktu pārstāvji no visām 28 dalībvalstīm, kā arī Komisijas iekšējo darba grupu romu jautājumos, ko vada Tieslietu ģenerāldirektorāts (priekšsēdētāja vietnieks ir no Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāta) un kas apvieno augstākos pārstāvjus no Komisijas Ģenerālsēkretariāta, kā arī no vairākiem ģenerāldirektorātiem, tostarp no ģenerāldirektorātiem, kuri atbild par reģionālo politiku un pilsētpolitiku, izglītību un kultūru, lauksaimniecību un lauku attīstību, veselības aizsardzību un patērētāju aizsardzību, paplašināšanos, iekšlietām, statistiku, budžetu, komunikāciju, kā arī no Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras (*FRA*).

Šajā ziņojumā pirmoreiz vērtēts progress, kas panākts četrās vitāli svarīgajās jomās — piekļuve izglītībai, nodarbinātībai, veselības aprūpei un mājokļiem —, kā arī cīņā pret diskrimināciju un finansējuma izlietojumā. Tajā novērtēts arī ES līmenī panāktais progress.

2. ES LĪMENĪ PANĀKTAIS PROGRESS

2.1. Romu integrēšanas jautājuma saskaņošana ar politiku un finansējuma sadali

Romu populācijas lielums un stāvoklis dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgs. Turklāt dažās dalībvalstīs jaunas problēmas, kuras jārisina, rada nesen ieradušos romu kopienu integrācija. Atbilstīgi ES programmai visas dalībvalstis³ ir izveidojušas savas romu integrācijas stratēģijas⁴, kuras ir pielāgotas romu populācijas vajadzībām konkrētajā valstī. Tā kā daudzi romi sastopas ar nabadzību un sociālo izolāciju, Komisija saistīja romu integrāciju ar plašāku izaugsmes programmu, proti, stratēģiju “Eiropa 2020”. Dalībvalstīm, kurās ir ievērojama romu populācija, Eiropas Padome “Eiropas

¹ COM(2011) 173 galīgā redakcija (OV L 76, 22.3.2011., 68. lpp.).

² Eiropadomes 2011. gada 23. un 24. jūnija secinājumi, EUCO 23/11, kuri pieņemti pēc Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padomes (*EPSCO*) Secinājumiem par ES programmu romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam, 106665/11, 2011. gada 19. maijs.

³ Malta nav pieņēmusi romu integrācijas valsts stratēģiju, jo paziņoja, ka tās teritorijā nav nozīmīgas romu populācijas, taču tā pievērsīsies romu integrācijai, ja radīsies tāda vajadzība.

⁴ Šajā paziņojumā jēdziens “stratēģija” aptver integrētu politikas pasākumu un stratēģiju kopumu.

pusgadā” izdeva konkrētām valstīm adresētus ieteikumus⁵ par romu integrāciju. Turklāt Komisija ierosināja un Padome pieņēma pirmo juridisko instrumentu par romiem — Padomes Ieteikumu par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs⁶. Šajā ieteikumā noteikti konkrēti pasākumi, tostarp pozitīva rīcība romu situācijas uzlabošanai.

Komisijas darba grupa romu jautājumos nodrošina, lai tiktu ņemti vērā visi romu integrācijas aspekti, konkrēti to panāk, izmantojot dažādus ES fondus. Jaunā daudzgadu finanšu shēma 2014.–2020. gadam⁷ atvieglo ES fondu izmantošanu romu integrēšanai. Visu Eiropas struktūrfondu un investīciju fondu (*ESI*) kopējo noteikumu regula dod iespēju kombinēt dažādus ES fondus⁸, darbojoties četrās būtiskajās ES programmas politikas jomās. Galvenie fondi, kuri ir saistīti ar romu integrāciju, ir Eiropas Sociālais fonds (ESF), Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) un Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA). Regulas, kas attiecas uz finansējumu⁹, nosaka, ka vismaz 23,1 % no kohēzijas politikas budžeta tiks iezīmēts investēšanai cilvēkos — no Eiropas Sociālā fonda piešķirot vismaz 20 % no šīs summas katrā dalībvalstī nabadzības un sociālās izolācijas apkarošanai. Turklāt jaunās regulas, kas reglamentē ES fondu izmantošanu, tagad ietver uzlabotus uzraudzības un izvērtēšanas mehānismus, lai varētu iegūt precīzāku informāciju par to, vai struktūrfondi atbilst noteiktajiem romu integrācijas mērķiem.

Komisija arī izdeva Eiropas Rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību¹⁰, kas attiecas uz visiem *ESI* fondiem un sniedz sīki izstrādātus kritērijus partnerību organizēšanai, programmu plānošanai un īstenošanai, kā arī rezultātu izvērtēšanai. Turklāt Eiropas Sociālā fonda (ESF) regulā¹¹ noteikta prasība, ka atbilstīga ESF finansējuma daļa jāizmanto mazāk attīstītos un pārejas reģionos, lai stiprinātu sociālo partneru un nevalstisko organizāciju (NVO) spējas šo programmu īstenošanā.

⁵ Eiropas Padome 2013. gadā izdeva konkrētām valstīm adresētus ieteikumus saistībā ar romu integrāciju (Bulgārijai, Čehijas Republikai, Ungārijai, Slovākijai un Rumānijai). Šajos ieteikumos runāts par romu integrācijas valsts stratēģijas īstenošanu saistībā ar horizontālo politiku, kā arī par konkrētām politikas tendencēm romu izglītības un nodarbinātības jomā.

⁶ Padomes 2013. gada 9. decembra Ieteikums par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs (OV C 378, 14.12.2013., 1. lpp.).

⁷ Padomes regula, ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2020.–2014. gadam. Padomes 2013. gada 2. decembra Regula Nr. 1311/2013. OV L 347, 20.12.2013., 884. lpp.

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006. OV L 347, 20.12.2013.

⁹ Tostarp Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1304/2013 par Eiropas Sociālo fondu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1081/2006. OV L 347, 20.12.2013.

¹⁰ Komisijas 2014. gada 7. janvāra Deleģētā regula (ES) Nr. 240/2014 par Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību saistībā ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem, C(2013) 9651.

¹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1304/2013 par Eiropas Sociālo fondu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1081/2006. OV L 347, 20.12.2013.

Visbeidzot, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, Padome pieņēma Ieteikumu par garantijas jauniešiem izveidi¹², un dalībvalstis tika īpaši aicinātas uzskatīt romus par būtisku mērķa grupu proporcionāli romu populācijas lielumam un situācijai valstī.

2.2. Cieša sadarbība ar visām ieinteresētajām personām

Komisija ir izveidojusi pastāvīgu dialogu ar dalībvalstīm, izmantojot 28 valstu romu kontaktpunktu tīklu. Šis tīkls ir svarīgs solis virzībā uz atbalstu stratēģiju koordinēšanai un īstenošanai, kā arī rīcībai uz vietas. Tas arī ļauj dalībvalstīm dalīties ar Komisiju pieredzē un zināšanās, kā arī veicina pārrobežu sadarbību un labas prakses apmaiņu.

Turklāt Eiropas Romu integrācijas platformas sanāksmes ir attīstījušās kā forums diskusijām un pieredzes apmaiņai starp Komisiju, dalībvalstīm, starptautiskajām organizācijām, paplašināšanās valstīm un pilsonisko sabiedrību. Komisija sadarbībā ar visām ieinteresētajām personām turpinās apsvērt, kā padarīt šo forumu vēl efektīvāku un vislabāk sekmēt Eiropas romu integrācijas politikas izveidi.

Lai atbalstītu romu integrācijas valsts stratēģiju efektīvu īstenošanu vietējā un reģionālajā līmenī, Komisija ir iesaistījusi Starptautisko organizāciju koalīcijā¹³. Šajā koalīcijā Komisija un Eiropas Padome apvieno spēkus, lai vairotu vietējo iestāžu spējas plānot, finansēt un īstenot vietējās romu integrācijas stratēģijas, sākot ar vietējās pārvaldības uzlabošanu¹⁴ un piedalīšanos kopienā, kā līdzekli izmantojot starpniecību¹⁵.

3. PROGRESS DALĪBVALSTĪS — KOMISIJAS VĒRTĒJUMS

Trīs gadus pēc ES programmas pieņemšanas lielākajā daļā dalībvalstu sāk veidoties progresa pazīmes, lai arī process joprojām ir lēns. Šajā ziņojumā īpaša uzmanība pievērsta tam, kādi pasākumi ir īstenoti, vai ir ņemti vērā iepriekšējos Komisijas progresa ziņojumos dotie norādījumi un vai ir vērojama reāla ietekme uz vietas. Pievienotajā dienestu darba dokumentā ietverts sīks pārskats par katru dalībvalsti, kā arī pirmais vērtējums par Horvātijas izstrādāto romu integrācijas valsts stratēģiju, kas tika iesniegta pēc Horvātijas pievienošanās ES 2013. gada 1. jūlijā.

Šajā novērtējumā izmantota informācija, ko dalībvalstis sniegušas ar valsts romu kontaktpunktu starpniecību, kā arī pilsoniskās sabiedrības un Eiropas Neatkarīgo ekspertu tīkla sociālās integrācijas jautājumos sniegtā informācija. *FRA* 2011. gada pētījums par situāciju uz vietas ir sākumpunkts, ar kuru tiek salīdzināts progress.

¹² Padomes 2013. gada 26. aprīļa Ieteikums par garantijas jauniešiem izveidi (OV C 120, 26.4.2013., 1. lpp.).

¹³ Tā aptver tādas organizācijas kā Eiropas Padome, Eiropas Attīstības bankas padome, Pasaules Banka, Apvienoto Nāciju Organizācija, UNICEF, ES Pamattiesību aģentūra (*FRA*) un Atklātās sabiedrības fonds.

¹⁴ Projekts *ROMACT*, kas 2013. gada oktobrī uzsāks aptuveni 40 pašvaldībās piecās dalībvalstīs, ir iecerēts, lai veidotu politisko gribu un atbalstītu noturīgu politisko apņemšanos vietējā līmenī, veicinātu vietējo romu kopienu demokrātisku līdzdalību un iespējas nolūkā palīdzēt veidot un īstenot projektus ar ES un valsts līdzekļu atbalstu.

¹⁵ Programmā *ROMED*, ko finansē Mūžizglītības programma un kas uzsākta 2011. gadā, līdz šim ir apmācīti gandrīz 1300 starpnieku skolu, kultūras un veselības jomā. 2013.–2014. gadā starpniecībā galvenā vērība tika pievērsta kontaktu veidošanai ar vietējām iestādēm (pašvaldībām, skolām utt.).

3.1. Izglītība

ES programmā Komisija aicina dalībvalstis nodrošināt, lai romi iegūtu vismaz pamatskolas izglītību, paplašināt piekļuvi kvalitatīvai agrīnās pirmskolas izglītībai un aprūpei, nodrošināt, ka romu bērni netiek pakļauti diskriminācijai vai segregācijai un samazināt to bērnu skaitu, kuri priekšlaicīgi pamet skolu. Dalībvalstis arī tika mudinātas rosināt romu jauniešus iesaistīties vidusskolas un augstākajā izglītībā.

Komisijas vērtējums rāda, ka dalībvalstis ir veikušas vairākus konkrētus pasākumus, kuri ir devuši rezultātus uz vietas. Piemēram, šie ziņojumi rāda skaidru pozitīvu kopējo tendenci attiecībā uz piekļuvi agrīnās pirmskolas izglītībai un aprūpei.

Taču jāpaveic daudz vairāk, lai panāktu pārmaiņas lielākā mērogā. Visnopietnākās problēmas, kuras iepriekš noteiktas ES programmā, joprojām ir aktuālas, un tām ilgstoši jāvelta papildu pūles. Lai panāktu nozīmīgu progresu, vispārējās izglītības sistēmām jāklūst iekļaujošākām un piemērotākām romu skolēnu vajadzībām.

Romu skolēnu segregācija īpašās skolās vai klasēs¹⁶, kas vēl aizvien ir vērojama, joprojām ir viena no būtiskākajām problēmām, kurai nav vienkāršu un skaidru risinājumu. Lai īstenotu desegregāciju, ir vajadzīga politiska apņemšanās, laiks, rūpīga sagatavošanās un īstenošanas plāni, kuros ņemtas vērā vietējās īpatnības. Sistemātiski jānovērš pasākumi, kuri netieši izraisa segregāciju. Dalībvalstīm, kuras tas skar visvairāk (Čehijas Republikai, Slovākijai, Ungārijai, Rumānijai, Bulgārijai un Grieķijai), būs jāievieš stingrāki pasākumi, lai izbeigtu un mainītu šo situāciju, izveidojot kvalitatīvu, pieejamu un iekļaujošu vispārējās izglītības sistēmu.

Tagad ir plaši atzīts, cik svarīga ir piekļuve kvalitatīvai agrīnās pirmskolas izglītībai un aprūpei (*ECEC*). Dažās dalībvalstīs ir īstenoti arī vairāki likumdošanas pasākumi (piem., noteikts, no cik gadu vecuma obligāti jāapmeklē bērnudārzs, ieviesti naudas stimuli). Dažas dalībvalstis varēja ziņot par nepārprotami pozitīviem rezultātiem. Piemēram, Somijā desmit gados romu bērnu dalība pirmsskolas iestādēs palielinājās no 2 % līdz 60 %. Tas pats attiecas uz Ungāriju, kur ir augsts romu bērnu uzņemšanas īpatsvars pirmsskolas iestādēs (79 %) un, domājams, ka tas turpinās uzlaboties, jo jaunais valsts izglītības likums pazemina vecumu, no kura obligāti jāsāk apmeklēt bērnudārzs, līdz 3 gadiem. No otras puses, dažās dalībvalstīs īstenotie pasākumi joprojām ir nepietiekami (piem., Slovākijā) vai tādu nav vispār (piem., Grieķijā).

Lai samazinātu to romu tautības skolēnu skaitu, kuri priekšlaicīgi pamet skolu, arī ir vajadzīgi papildu centieni, tostarp ārpuskolas pasākumi un cieša sadarbība ar ģimenēm. Vēl sliktāks stāvoklis, iespējams, ir bērniem, kuri valsts teritorijā uzturas nelegāli, jo šādā gadījumā tas, ka nav nepieciešamo oficiālo dokumentu, piemēram, derīgas uzturēšanās atļaujas vai medicīniskās kartītes, var neļaut bērniem iestāties

¹⁶

Nošķiršana vispārīzglītojošās skolās, kurās mācās romi, notiek Slovākijā — 58 % gadījumu, Ungārijā — 45 %, Grieķijā — 35 %, Čehijas Republikā — 33 %, Bulgārijā — 29 %, Rumānijā — 26 %, Francijā — 24 %, Spānijā — 10 %, Itālijā — 8 %, Portugālē — 7 %, Polijā — 3 %. Nošķiršana īpašās skolās — romu bērni apmeklē īpašas skolas, kurās mācās galvenokārt romi: Čehijas Republikā — 23 % gadījumu, Slovākijā — 20 %, Francijā — 18 %, Bulgārijā — 18 % utt. Avots: *FRA, Education: The situation of Roma in 11 EU Member States. Roma Survey — Data in Focus* (gaidāms 2014. gadā).

pamatizglītības iestādē. Francijas tiesībsarga ziņojumā¹⁷ norādīti vairāki gadījumi, kad vietējās iestādes šādu iemeslu dēļ ir kavējušas romu bērniem piekļuvi pamatzglītībai. Turklāt tas, ka romi un klejotāju ģimenes bieži maina dzīvesvietu, rada pārtraukumus izglītošanās procesā, kuri savukārt rada robus izglītībā un lielu to skolēnu īpatsvaru, kuri mācības pārtraukuši.

Komisijas izvērtējums apstiprina, ka ilgstošas pūles var radīt būtisku ietekmi uz romu stāvokli izglītības ziņā. Piemēram, trijos gados (2010.–2013.) Bulgārijas izglītības projekts ir teju par 80 % samazinājis to bērnu skaitu, kuri ir pametuši skolu. Ir vēl arī citi labas prakses piemēri — pagarinātās dienas mācības Bulgārijā un Slovākijā, nelabvēlīgā situācijā esošiem bērniem paredzētas īpašas pēcstundu nodarbtības Ungārijā, starpnieku izmantošana Somijā, romu kultūras iekļaušana skolu mācību programmās Slovākijā un Ungārijā, valodas atbalsta nodrošināšana Bulgārijā un Francijā, divvalodu izglītības nodrošināšana (romu un rumāņu valodā) un romu valodas skolotāju sagatavošana Rumānijā, kā arī skolotāju apmācība Slovākijā, Ungārijā un Bulgārijā. Turklāt pozitīva attīstības tendence ir izglītības projektu paplašināšana, aptverot bērnus, kuru ģimenes pārceļas no vienas dalībvalsts uz citu.

Esošajai praksei tomēr ir samērā ierobežota darbības joma, un galvenā problēma joprojām ir šo iniciatīvu paplašināšana un ilgtermiņa finansējuma nodrošināšana. Jāpieliek lielākas pūles attiecībā uz skolotāju izglītošanu un tādu iekļaujošu mācību metodiku ieviešanu, kurās tiek ņemtas vērā individuālas mācību vajadzības. Romu bērnu piekļuvi kvalitatīvai vispārējai izglītībai uzlabotu sistemātiskāka romu tautības skolotāju palīgu un starpnieku izmantošana un lielāka saistība ar vietējām kopienām un vecākiem. Jānodrošina vispārējās politikas saskaņotība ar romu integrācijas valsts stratēģijā noteiktajiem mērķiem (piem., Ungārijā).

Ārpus obligātās izglītības atšķirības starp romiem un pārējiem iedzīvotājiem saistībā ar iesaistīšanos izglītībā kļūst vēl lielākas. Tas it īpaši kaitē romu integrācijai un ietekmē viņu pozīcijas darba tirgū, jo profesionālo prasmju un kvalifikāciju trūkums neļauj pieaugušajiem romiem iegūt kvalitatīvas darbavietas. Pastāv daži sistēmiski pasākumi, kuri veicina romu jauniešu dalību tālākā izglītībā vai palīdz romu studentiem atkal iekļauties izglītības sistēmā pēc mācību pamešanas. Polijā, Somijā un Zviedrijā tika ieviesti pasākumi, lai palielinātu to skolēnu un studentu skaitu, kuri pabeidz vidējās un augstākās mācību iestādes, un lai veicinātu pieaugušo romu profesionālo izglītību un apmācību, taču vairumā dalībvalstu līdzīgiem pasākumiem ir lielākoties tikai gadījuma raksturs un pārsvarā tiek piešķirtas vienīgi stipendijas talantīgiem skolēniem un studentiem. Arī neformālā izglītība un ikdienas mācības ir svarīgi līdzekļi jauniešu prasmju attīstīšanai un nodarbinātības palielināšanai jauniešu vidū¹⁸.

Piemēri izglītības jomā

Bulgārija un Ungārija. Bulgārijā ir ieviesta divu gadu **obligātā pirmsskolas**

¹⁷ *Le Défenseur des Droits, Bilan d'application de la circulaire interministérielle du 26 août 2012 relative à l'anticipation et à l'accompagnement des opérations d'évacuation des campements illicites août 2012 – mai 2013 (juin 2013).*

¹⁸ Padomes lēmums par neformālās izglītības un ikdienas mācību vērtības atzīšanu attiecībā uz Eiropas jaunatni (OV 398 C, 22.12.2012., 1. lpp.) ir mudināts izmantot instrumentus šādā mācību procesā iegūto prasmju un kvalifikāciju atzīšanai.

apmācība; Ungārijā obligātā pirmsskolas apmācība no triju gadu vecuma tiks ieviesta no 2014./2015. mācību gada. Šis vispārējais pasākums ir daudzsološs attiecībā uz romu bērnu pamatizglītību, bet ilgtermiņa rezultātu nodrošināšanai izšķirīga nozīme būs pietiekamai kapacitātei un kvalificētam personālam.

Dānija. Projekts **“Turies cieši karavānā!”** (“Hold On Tight Caravan”), ko vada Izglītības ministrija, galveno vērību pievērš tam, lai vairāk jauniešu no etniskām minoritātēm sāktu un pabeigtu profesionālās izglītības un apmācības programmu. Šo iniciatīvu skolās pārvalda koordinatori, kuri nodrošina individuālu pieeju katram jauniešim, kurš ir pakļauts skolas nepabeigšanas vai pamešanas riskam. Šo projektu īsteno visā Dānijā. Kopš tā uzsākšanas 2009. gadā kopējais skolas un kursu pamešanas rādītājs ir samazinājies no 20 % līdz mazāk nekā 15 % un ir samazinājusies arī atšķirība ar dāņu skolēniem. ESF ieguldījums projektā “Turies cieši karavānā!” laikposmā no 2009. līdz 2013. gadam ir bijis EUR 3 214 000.

Rumānija. Turpinās **pozitīvās rīcības programma attiecībā uz romu iesaisti augstākajā izglītībā.** Šīs vispārējās programmas piedāvā rezervētas vietas romu uzņemšanai valsts augstskolās (2010./2011. mācību gadā tika piešķirtas 555 vietas, 2012./2013. mācību gadā — 564 vietas).

Zviedrija. **Pieaugušo izglītības asociācija Gēteborgā** (*Studieförbundet Vuxenskolan i Göteborg*) piedāvā apmācību romiem, kuri nav pabeiguši pamatskolu vai vidusskolu.

Lai gan ir panākts progress, īpaši attiecībā uz piekļuvi agrīnās pirmskolas izglītībai un aprūpei, ir jāizdara daudz vairāk, lai samazinātu romu atpolicību izglītības ziņā. Dalībvalstīm, kurās ir ievērojama romu populācija, prioritāte jāpiešķir segregācijas apkarošanai, cīņai pret priekšlaicīgu skolas pamešanu un vispārējās izglītības sistēmas pārveidošanai par iekļaujošāku sistēmu. Radīt iespēju romu jauniešiem iegūt darba tirgū izmantojamas prasmes un kvalifikācijas vismaz vidējās izglītības līmenī un nodrošināt mūžizglītības iespējas pieaugušajiem romiem — tam jābūt skaidram mērķim gan saistībā ar vispārējiem, gan mērķtiecīgiem pasākumiem. Turklāt būtu pastāvīgi jāuztur un jāpaplašina pozitīvas darbības, kuru mērķis ir palielināt romu izglītošanās īpatsvaru, lai radītu iespēju jauniem romiem iegūt profesionālu kvalifikāciju.

3.2. Nodarbinātība

Lai likvidētu nodarbinātības līmeņa atšķirības starp romiem un pārējiem iedzīvotājiem, ES programma aicina dalībvalstis nodrošināt romiem nediskriminējošu piekļuvi atvērtam darba tirgum, pašnodarbinātībai un mikrokredītiem, kā arī profesionālajai apmācībai. Dalībvalstis tika mudinātas nodrošināt romiem reālu vienlīdzīgu piekļuvi vispārējiem valsts nodarbinātības pakalpojumiem līdz ar precīzām un personalizētām konsultācijām un starpniecību romu darba meklētājiem un atbalstīt kvalificētu romu valsts ierēdņu nodarbinātību.

Lai gan dalībvalstīs ir īstenotas vairākas daudzsološas iniciatīvas, gaidāmā ietekme joprojām nav sasniegta. Acīmredzamie uzlabojumi saistībā ar līdzdalību izglītībā un zināšanu ieguvī nav palielinājuši romu darba izredzes¹⁹. Dažos gadījumos romu nodarbinātības situācija ir pat pasliktinājusies, kaut arī tas daļēji ir saistīts ar kopējā

¹⁹ FRA, *Poverty and Employment: The situation of Roma in 11 EU Member States. Roma Survey — Data in Focus* (gaidāms 2014. gadā).

bezdarba līmeņa palielināšanos vairākās ES dalībvalstīs dažos pēdējos gados. Šajā kontekstā romi, un vēl pat lielākā mērā romu sievietes²⁰, ir īpaši nelabvēlīgā situācijā, jo bieži vien viņiem trūkst tirgū pieprasītu prasmju un kvalifikāciju. Turklāt romu izredzes darba tirgū ierobežo tieša un netieša diskriminācija²¹. Šīs sarežģītās situācijas uzlabošanai vajadzīga apņēmīga rīcība un dalībvalstu veikti ieguldījumi cilvēkkapitālā, piemēram, veicot pasākumus, lai nodrošinātu vienlīdzīgu pieeju sociālajiem pakalpojumiem, un radot personalizētas konsultāciju un nodarbinātības shēmas. Tikpat kā nav pētīts darbavietu radīšanas potenciāls romiem saistībā ar pašnodarbinātību, (sociālo) uzņēmējdarbību un izmantojot inovatīvus finanšu instrumentus. Sociālā inovācija jāstiprina, izmēģinot jaunas politikas pieejas un paplašinot veiksmīgas iniciatīvas, šai nolūkā veidojot sadarbību starp dažādiem dalībniekiem vietējā un reģionālā līmenī.

Pieredzi var smelties no tādiem veiksmīgiem projektiem kā, piemēram, informācijas platforma *Thara* Austrijā, izmēģinājuma projekts, lai stimulētu sociālās un profesionālās aktivizēšanas veidus Beļģijā, kopienu attīstības centri, lai likvidētu šķēršļus darba tirgū Bulgārijā, kā arī Ziemeļreinas-Vestfālenes un Berlīnes integrētie rīcības plāni — šeit minēti tikai daži piemēri. Taču šos projektus lielākoties uzsāk vietējās vai reģionālās iestādes un īsteno NVO, tāpēc to rezultāti nepārsniedz attiecīgo teritoriju un to ilgtspējība ir neskaidra.

Izvērtējums atklāj, ka joprojām ir īstenots pārāk maz sistēmisku pasākumu valsts līmenī, lai gan ir arī daži labi piemēri: Nodarbinātības ministrijai pakļautu romu darba konsultantu iesaistīšana Somijā, līdzekļu pārdale Spānijas programmai *Acceder* un izmēģinājuma projekti dažās Čehijas Republikas pašvaldībās, ar kuriem valsts iepirkumā tiek ieviesti sociālie apsvērumi.

Piemēri nodarbinātības jomā

Bulgārija. Kopienu attīstības centru mērķis ir radīt un veicināt jauniešu un sieviešu nodarbinātības iespējas marginalizētās romu kopienās. Šo iniciatīvu kopš 2011. gada ar Eiropas Komisijas atbalstu īsteno Starptautību dialoga un tolerances centrs *AMALIPE*. Kopienu attīstības centri ir izveidoti 11 pašvaldībās.

Francija (Liona). Daudzu partneru projekts *Andatu* ir mobilizējis vietējo pilsonisko iesaistīšanos valstī, kā arī ES finansējumu, un apvieno apmācību, piekļuves risinājumus nodarbinātības iespējām un mājokļiem. Tā kā šī programma ir vērsta uz ES mobiliem pilsoņiem, tiek piedāvāti franču valodas kursi. Šīs programmas ietvaros arī tiek finansēti īsi arodapmācības kursi un tiek sniegts individualizēts atbalsts. Eiropas Sociālais fonds atbalstīja šīs programmas uzsākšanu ar EUR 350 000. Pašlaik no šīs programmas labumu gūst 73 saņēmēji, bet iedarbību ir plānots paplašināt līdz 400 dalībniekiem, un šā mērķa īstenošanai būs vajadzīgs kopējais budžets 1,2 miljonu euro apmērā.

Ungārija. Valsts nodarbinātības dienesta vispārējā programma, kas vērsta uz

²⁰ Visās pētītajās dalībvalstīs kopumā algotu darbu strādāja 21 % romu sieviešu, salīdzinot ar 35 % romu vīriešu. *FRA, Analysis of FRA Roma Survey by Gender* (2013. gada septembris).

²¹ To romu īpatsvars, kuri pēdējos piecos gados ir saskārušies ar diskrimināciju, meklējot darbu: Čehijas Republikā — 74 %, Grieķijā — 68 %, Itālijā — 66 %, Francijā — 65 %, Polijā — 64 %, Portugālē — 56 %, Ungārijā — 51 %, Slovākijā — 49 %, Bulgārijā — 41 %, Rumānijā — 39 %, Spānijā — 38 %. *FRA, Poverty and Employment: The situation of Roma in 11 EU Member States. Roma Survey — Data in Focus* (gaidāms 2014. gadā).

nodarbinātības iespēju palielināšanu nelabvēlīgām sociālajām grupām, pievēršas vairākām reģistrēto bezdarbnieku apakšgrupām, un romi ir viena no prioritārajām mērķa grupām. Šī programma paredz personalizētu pieeju, apvienojot dotācijas un tādus pakalpojumus kā konsultācijas par darba tirgu, darbaudzināšanu, arodapmācību un algu dotācijas, kuru mērķis ir reintegrācija atklātā darba tirgū. Saskaņā ar ārēju ekspertu vērtējumu nodarbinātības iespējamība pēc šīs programmas īstenošanas palielinās par 40 %.

Lai gan daži pasākumi ir veiksmīgi, vēl nav panākta jūtama plaša ietekme vietējā mērogā. Lai likvidētu nodarbinātības līmeņa atšķirības starp romiem un pārējiem iedzīvotājiem, dalībvalstīm vajadzēs vienlaikus nodarboties gan ar piedāvājumu, gan pieprasījumu darba tirgū. Piedāvājuma pusē zema romu darba meklētāju prasmju līmenis jāpaaugstina ar arodapmācību un konsultācijām, apvienojot mērķtiecīgus pasākumus un efektīvu piekļuvi vispārējiem nodarbinātības pakalpojumiem. Pieprasījuma pusē vajadzīgi pasākumi, lai radītu stimulus darba devējiem, piemēram, subsīdijas darbinieku pieņemšanai darbā, izmēģinājuma darbavietas un arodprakses shēmas. Citi pasākumi var būt pievēršanās romiem saskaņā ar shēmām par garantijām jauniešiem, sociālo apsvērumu ieviešana valsts iepirkumā, diskriminācijas apkarošana darba vidē un romu nodarbināšana valsts un vietēja mēroga valsts dienestos veidā, kas nerada paralēlu nodarbinātības sistēmu. Sociālās ekonomikas un sociālās inovācijas potenciāla izmantošana varētu sekmēt (atkārtotu) iesaistīšanos darba tirgū.

3.3. Veselības aizsardzība

Lai samazinātu atšķirības starp romiem un pārējiem iedzīvotājiem veselības aprūpes jomā, ES programma mudina dalībvalstis nodrošināt piekļuvi kvalitatīvai veselības aizsardzībai, īpaši sievietēm un bērniem, kā arī profilaktiskai aprūpei un sociālajiem pakalpojumiem līdzīgā līmenī un ar tādiem pašiem nosacījumiem kā pārējiem iedzīvotājiem.

Romu vājā veselības aprūpe ir ļoti cieši saistīta ar sociāliem, ekonomiskiem un vides faktoriem. Cilvēkiem, kuri ir neaizsargātā situācijā, bieži vien ir grūti orientēties veselības aizsardzības sistēmā un formulēt savas vajadzības. Starp esošajiem šķēršļiem var minēt sliktu veselības aizsardzības pakalpojumu pieejamību attāluma dēļ (piem., gadījumos, kad romu apmetnes atrodas nomaļās vietās vai romiem nav noteiktas apmešanās vietas), piekļuves trūkumu finansiālu grūtību dēļ (zāļu pieejamība), neregistrēšanos vietējās iestādēs, zināšanu trūkumu, it īpaši par profilaktiskiem pakalpojumiem, kultūras atšķirības un diskrimināciju. Veselības aizsardzības trūkums bieži nozīmē arī to, ka bērni nav vakcinēti, kas savukārt var apgrūtināt viņu uzņemšanu skolās un bērnudārzos.

Dažas dalībvalstis ir sniegušas informāciju, kas ļauj salīdzināt romu veselību un sabiedrības veselību kopumā. Lai arī iemesli ir dažādi, ir ārkārtīgi būtiski, lai visas attiecīgās dalībvalstis varētu uzraudzīt romu populācijas veselību. Labs piemērs ir veselības un labklājības pētījums, ko gatavoja veikt Somija.

Pieejamā informācija uzrāda ļoti ievērojamas atšķirības starp dalībvalstīm gan izejas situācijas²², gan progressa ziņā. Pamata veselības aizsardzības nodrošināšana vēl aizvien ir problēma dažās dalībvalstīs, jo īpaši Bulgārijā, Rumānijā un Grieķijā. Pieaugot bezdarbam šajās valstīs, to ģimeņu skaits, kurām nav pieejami veselības aizsardzības pakalpojumi, ir palielinājies. Dažās dalībvalstīs papildu ietekmi uz neaizsargātām iedzīvotāju grupām, tostarp romiem, radīja budžeta samazināšana, pakalpojumu pārstrukturēšana vai likvidēšana vispārējās veselības aizsardzības sistēmas ietvaros. Francijā valdība ir apņēmusies mazināt finansiālos šķēršļus saistībā ar visneaizsargātāko iedzīvotāju grupu piekļuvi veselības aprūpei.

Vairāku dalībvalstu ziņojumi uzrāda ievērojamas pūles apkarot infekcijas slimības romu vidū. Lai arī progress šajā jomā ir ļoti vēlams, vairāk uzmanības jāvelta arī neinfekcijas slimību profilaksei un ārstēšanai, kā arī vispārīgām veselības kampaņām, īpašu uzmanību pievēršot veselīga dzīvesveida veicināšanai. Turklāt veiksmīgiem pasākumiem būtu jābūt sistemātiskiem.

Viens veids, kā risināt jautājumu par romu populācijas piekļuvi veselības aprūpes pakalpojumiem, ir veselības aizsardzības profesionāļu apmācība (piem., Čehijas Republikā) un romu starpnieku iesaistīšana veselības jomā. Vairākas dalībvalstis (piem., Rumānija, Spānija) ir veikušas veiksmīgus ieguldījumus romu starpnieku piesaistē, taču lielākajā daļā gadījumu būtu jāpāriet no īslaicīga finansējuma uz vispārēju finansējumu un jānodrošina atbilstīga profesionāla atzīšana. Komisija 2013. gadā uzsāka iniciatīvu, lai izstrādātu veselības aizsardzības profesionāļu mācību paketes imigrantiem un etniskām minoritātēm, tostarp romiem.

²² Piemēram, 59 % romu sieviešu Bulgārijā, 47 % Rumānijā un 38 % Grieķijā teica, ka viņām nav medicīniskās apdrošināšanas, salīdzinot ar 22 % citu tautību sieviešu Bulgārijā un Rumānijā un 7 % citu tautību sieviešu Grieķijā. *FRA, Analysis of FRA Roma Survey by Gender* (2013. gada septembris).

Piemēri veselības aizsardzības jomā

Čehijas Republika. Medicīnas, zobārstniecības un farmācijas mācību programmās ir obligāti **komunikācijas kursi**, kuros tiek pievērsta uzmanība pacientu konkrētai sociokulturālajai videi. Pārējais medicīnas personāls arī tiek apmācīts, izmantojot programmas “Profesionāļu starppersonu prasmes” (*Interpersonālní dovednosti specialisty*) un “Izglītība” (*Edukace*).

Ungārija. Tiek izstrādāta mācību programma pamata veselības aprūpes pakalpojumu sistēmā strādājošajiem: 2013. gadā mācībuursos piedalījās 250 veselības konsultanti, un sagaidāms, ka 2014. gada pirmajā pusē tiks apmācīti vēl apmēram 4830 speciālisti.

Francija. 2013. gada janvārī valdība sāka risināt arvien pieaugošās nevienlīdzības problēmu veselības aprūpē, ko izraisīja krīze, un **samazināt finansiālos šķēršļus saistībā ar piekļuvi veselības aizsardzībai.**

Rumānija. Izmantojot veselības aprūpes starpniecības programmu, tiek īstenotas izpratnes veidošanas un uzvedības pārmaiņu kampaņas, kuras vērstas uz romu veselību.

Spānija. Veselības aprūpes starpnieki ir sekmējuši romu populācijas veselības uzlabojumus Spānijā. PVO²³ izvēlējusies Navarras piemēru (šajā pilsētā veiksmīgi strādāts pie starpniecības) kā labu praksi.

Analizējot veselības aprūpes pasākumus, var secināt, ka veselības aprūpe un pamata sociālā apdrošināšana vēl joprojām nav attiecināma uz visiem. Ir būtiski veikt ieguldījumus, lai nodrošinātu pienācīgus veselības aprūpes un profilakses pasākumus visiem romiem, īpaši bērniem, jo tas ilgtermiņā novērsīs turpmākās ar veselību saistītas problēmas. Daudzsološas iniciatīvas ir jāpaplašina un jāvairo, lai panāktu reālu ietekmi vietējā mērogā.

3.4. Mājokļi

Lai mazinātu plaisu starp romiem un pārējiem iedzīvotājiem, ES programma aicina dalībvalstis veicināt nediskriminējošu piekļuvi mājokļiem, tostarp sociālajiem mājokļiem un komunālajiem pakalpojumiem (ūdens, elektrības un gāzes apgāde)²⁴. Turklāt ES programmā uzsvērtā arī vajadzība pievērsties mājokļu problēmai kā integrētas pieejas daļai saistībā ar sociālo integrāciju un desegregāciju.

Intervence ar mājokļiem saistītos jautājumos bieži ir bijis valstu stratēģiju vājākais punkts. To, ka nav vērojams progress, galvenokārt nosaka šādi faktori: pelēkās zonas normatīvajos aktos attiecībā uz esošajiem mājokļiem un būvdarbu apturēšanu, ko parāda Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi²⁵; nespēja izveidot reālu dialogu ar

²³ PVO publikācija “Poverty and social exclusion in the WHO European Union: Health systems respond.” http://www.navarra.es/NR/rdonlyres/D4DFA3BA-F54F-40DE-8C5F-9F24A003868E/233965/2_Spain_06Feb09casopublicado2010.pdf

²⁴ No aptaujātajiem romiem 42 % atzina, ka viņu mājās nav ūdens, kanalizācijas vai elektrības apgādes. *FRA, The situation of Roma in 15 Member States and Croatia* (2013).

²⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2012. gada 24. aprīļa spriedumā lietā Yordanova u. c. /Bulgārija Nr. °25446/06 secināja, ka, lai arī attiecīgie romi dzīvoja nelegālā apmetnē, viņu izlikšana no mājām bija Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. panta (par privāto dzīvi un privātīpašumu) pārkāpums — viņu mājokļi, lai arī nelegāli uzbūvēti tajā vietā, bija jāuzskata par viņu īpašumu, un viņu izlikšana bija nesamērīga. “Saistībā ar 8. pantu tādos gadījumos kā šis prasības iesniedzēju kā sociālās grupas

plašu sabiedrību un vietējām romu kopienām (piem., Bulgārijā); finansējuma nepietiekamība attiecīgajā valstī un vāja pieejamā ES finansējuma apguve, neraugoties uz Komisijas norādījumiem²⁶; vajadzība turpināt attīstīt sociālo mājokļu sektoru vairākās dalībvalstīs. Viens no galvenajiem šķēršļiem, ar ko nācies sastapties saistībā ar ERAF finansējuma izmantošanu, ir integrēto mājokļu projektu izstrāde.

Par spīti šim sarežģītajam kontekstam, ir arī daudzsološas prakses piemēri. Ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) atbalstu, iesaistot Francijas romu kopienas, ir uzbūvētas kvalitatīvas īslaicīgās mājvietas. Vācijā mājokļu projekti ietver arī pasākumus, kuri veicina romu ģimeņu integrāciju savā rajonā. Beļģijā starpnieki strādā, lai iegūtu gan romu, gan citu tautību cilvēku uzticību saistībā ar pieņemamu intervenci mājokļu jomā. Ungārijā pilsētām kā daļa no pilsētas attīstības stratēģijas obligāti jā sagatavo desegregācijas plāns.

Piemēri mājokļu jomā

Beļģija. 2013. gada janvārī Briseles galvaspilsētas reģionā un Flandrijas reģionā strādāja 38 starpnieki / “tīla figūras” (t. i., starpkultūru starpnieki), rajonu apkalpotāji, projektu vadītāji un konsultanti (kurus nodarbina valsts sociālās labklājības centri, Izglītības ministrija, Nodarbinātības aģentūra, policija, integrācijas dienesti vai vietējās NVO), lai iegūtu gan **romu, gan pārējo tautību iedzīvotāju atbalstu** intervencei saistībā ar mājokļiem.

Vācija. Mājokļu projekts “Maro Temm e.G.” **Ķīlē** palīdz visu paaudžu sintiem un romiem dzīvot kopā un saglabāt savu kultūru un (romu) valodu bez segregācijas. Tiek piedāvātas arī citas darbības, piemēram, palīdzība mājas darbos, brīvā laika aktivitātes un mazi kultūras pasākumi. Projekts “Task Force Okerstraße” **Berlīnē** palīdz nodrošināt, ka romus pieņem par kaimiņiem un integrē kopienā. Romu ģimenēm sniedz padomus, palīdz kārtot darīšanas iestādēs un risināt strīdus ar viņu mājokļu saimniekiem. Turklāt tiek piedāvāta aprūpe bērniem un jaunieši tiek mudināti iesaistīties brīvā laika aktivitātēs.

Ungārija. Pilsētām kā daļa no integrētās pilsētas attīstības stratēģijas ir obligāti jā sagatavo tā sauktais “Vietējais vienlīdzīgu iespēju (desegregācijas) plāns”. Desegregācijas plānā nosaka sistēmisku intervenci (kas attiecas uz visu pilsētu), lai pārtrauktu vai samazinātu segregāciju. Vietējo vienlīdzīgu iespēju plānu izstrāde atbilstīgi Vienlīdzīgu iespēju likumam kļuva par likumā noteiktu pienākumu, kas jāievēro vietējām pašvaldībām. ERAF finansējums atbalsta integrēto mājokļu projektus, kuri paredzēti romiem un citām marginalizētām kopienām.

Tāpat kā citās jomās, arī šajā gadījumā maza mēroga projekti sniedz noderīgu pieredzi politikai, bet tie ir jāpaplašina, lai iegūtu vēlamos rezultātus. Lai panāktu reālu un noturīgu progresu mājokļu nozarē, dalībvalstīm efektīvāk

specifikai un viņu vajadzībām jābūt vienam no būtiskajiem faktoriem samērīguma izvērtējumā, ko ir pienākums veikt valsts iestādēm.” Šo nostāju, ko tiesa ieņēma Jordanovas lietā, tā apstiprināja un attīstīja tālāk lietā Winterstein u. c. / Francija (Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013. gada 17. oktobra spriedums lietā Nr.°27013/07). Līdzīgu Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (8. panta) pārkāpumu novēroja Slovākijas valsts tiesībsargs, pārbaudot piespiedu izlikšanu no mājām un romu apmetnes likvidēšanu, kas 2012. gadā tika veikta Košicē, Slovākijā (2013. gada 23. jūlija ziņojums).

26

2011. gada 28. janvāra norādījumu paziņojums par integrētās mājokļu intervences īstenošanu par labu marginalizētām kopienām atbilstoši ERAF.

http://ec.europa.eu/regional_policy/information/search/detail.cfm?LAN=EN&id=354&lang=en

jārisina iepriekš norādītās problēmas. Dažās dalībvalstīs jāpieņem normatīvie akti, lai varētu noskaidrot esošo mājokļu juridisko statusu. Turklāt valstu valdībām būtu jāatbalsta regulāras pilsētplānošanas intervences, lai nepieļautu geto veidošanos pilsētās, kā arī būtu jāvelta lielākas pūles, lai novērstu neproporcionālus sociālās izolācijas riskus lauku rajonos. Lai visi projekti būtu veiksmīgi, ir būtiska gan romu, gan pārējo iedzīvotāju līdzdalība. Ņemot vērā publisko līdzekļu nepietiekamību, it īpaši tāpēc, ka mājokļi lielākajā daļā dalībvalstu ir pašvaldību kompetencē, būtu labāk jāizmanto ERAF līdzekļi.

3.5. Pārlicenoša diskriminācijas apkarošana

Nediskriminēšanas princips ir viens no Eiropas Savienības pamatprincipiem. Trīspadsmit gadus pēc tam, kad 2000. gadā tika pieņemtas ES izšķirīgās diskriminācijas novēršanas direktīvas, romu diskriminācija vēl aizvien ir plaši izplatīta²⁷. Eiropas Savienībā tā nebūtu jābūt. Romu sieviešu²⁸ stāvoklis bieži vien ir sliktāks nekā romu vīriešu stāvoklis, jo viņas parasti saskaras ar vairāku veidu diskrimināciju. Papildu raizes bieži rada arī romu bērnu situācija²⁹.

Romiem specifiskās problēmas kopumā rodas nevis normatīvā regulējuma trūkumu dēļ, bet gan tā īstenošanas nepilnību dēļ. Lai stiprinātu cīņu pret diskrimināciju, normatīvais regulējums jāapvieno ar politikas un finanšu pasākumiem. Padomes Ieteikumā (2. panta 1.–5. punkts) dalībvalstīm ierosināts veikt papildu konkrētus pasākumus, tostarp pozitīvu rīcību cīņai pret diskrimināciju. Šim ieteikumam būtu jāiezīmē visu dalībvalstu spēcīgāku politisko centienu sākums, lai izbeigtu romu diskrimināciju un nodrošinātu vienlīdzību praksē. Nākamie Komisijas progresa ziņojumi par romu integrācijas valstu stratēģiju īstenošanu rūpīgi pievērsīsies minētajā ieteikumā izceltajām jomām.

Nesena Komisijas ziņojums par Vienlīdzības direktīvu piemērošanu apstiprina, ka dalībvalstīm vajadzētu labāk izmantot iespējas veikt pasākumus, lai novērstu vai kompensētu trūkumus (pozitīva rīcība). Šādi pasākumi var būt lietderīgi cīņā pret romu diskriminēšanu.

Cilvēku tirdzniecības apkarošana arī var palīdzēt novērst romu diskrimināciju un sociālo izolāciju. Sievietēm un bērniem ir lielāks risks kļūt par upuriem. Vienlīdz svarīgi ir pievērsties cilvēku tirdzniecības novēršanai, upuru aizsardzībai, palīdzībai un atbalstam upuriem, kā arī iesaistīt ikvienu, kurš var palīdzēt atrisināt šo problēmu, — veselības inspektoros, policijas darbiniekus, izglītības ekspertus un juristus. ES Stratēģija cilvēku tirdzniecības izskaušanai 2012.–2016. gadam ir palīdzējusi dalībvalstīm pildīt savas saistības atbilstīgi Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvai 2011/36/ES.

²⁷ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Kopīgs ziņojums par Padomes 2000. gada 29. jūnija Direktīvas 2000/43/EK, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības ("Rasu vienlīdzības direktīvas"), un Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīvas 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju ("Nodarbinātības vienlīdzības direktīvas"), piemērošanu.

²⁸ Eiropas Parlaments arī pievērsa uzmanību romu sieviešu situācijai 2013. gada 10. decembrī pieņemtajā "Rezolūcijā par ES programmas attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām dzimuma aspektiem".

²⁹ Komisijas 2013. gada 20. februāra ieteikums "Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārtraukšana", C(2013) 778, sniedz norādījumus par politiku, lai palīdzētu ES un dalībvalstīm koncentrēties uz veiksmīgiem sociāliem ieguldījumiem attiecībā uz bērniem.

Vairums dalībvalstu ir veikušas iniciatīvas, lai palielinātu informētību par romu kultūru un vēsturi, tostarp pēdējos gados arvien vairāk valstu ir rīkojušas pasākumus, lai pieminētu romu holokaustu. Visbeidzot, visās dalībvalstīs būtu jāveic efektīvāki pasākumi, lai apkarotu pret romiem vērstu retoriku un naida runu.

Dažās dalībvalstīs vienlīdzīgas attieksmes veicināšanas organizācijas ir īpaši aktīvi veicinājušas informētības palielināšanos, ziņojušas par romu diskriminācijas gadījumiem vai uzrādījušas tos (piem., Bulgārijā, Čehijas Republikā, Francijā, Grieķijā, Īrijā, Latvijā, Lietuvā, Rumānijā, Somijā, Spānijā un Zviedrijā). Kā ierosināts Padomes Ieteikumā par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs, jāstiprina vienlīdzīgas attieksmes veicināšanas organizāciju darbs un institucionālās iespējas un jāturpina regulārs dialogs starp valstu romu kontaktpunktiem un šīm organizācijām, kā to jau sākusī darīt Komisija.

Turklāt dažās dalībvalstīs vēl ir jāizveido efektīvi rīki, lai dotu iespējas romiem.

Piemērs diskriminācijas novēršanas jomā

Slovākija. Ar **Diskriminācijas novēršanas likuma grozījumu** ir ieviesti vienlīdzības radīšanas pagaidu pasākumi (pozitīva rīcība), ko var īstenot, pamatojoties uz tautību, visās šā likuma aizsargātajās jomās, t. i., saistībā ar nodarbinātību, izglītību, veselības aprūpi, sociālo apdrošināšanu un piekļuvi precēm un pakalpojumiem.

Gandrīz visās dalībvalstīs ir vērojami trūkumi, kad runa ir par efektīvu diskriminācijas apkarošanu. To nedrīkstētu uzskatīt par izolētu politikas jomu, bet vajadzētu integrēt visās politikas jomās. Papildu uzmanība būtu jāpievērš publiskajai komunikācijai, kas var veicināt daudzveidības priekšrocības un tās pieņemšanu sabiedrībā. Turklāt dalībvalstīm būs jāparāda skaidra politiskā vadība un jānodrošina, ka to teritorijā netiek pieļautas nekādas rasisma izpausmes.

3.6. Finansiāla atbalsta nodrošināšana ilgtspējīgai politikai

Romu integrēšana ir ilgtermiņa problēma. Stratēģijām un pasākumiem, kuru mērķis ir romu integrācija, jābūt ilgtspējīgiem ilgtermiņā. ES programma aicina dalībvalstis piešķirt pietiekamu finansējumu no valsts budžeta un visā pilnībā izmantot ES un starptautisko finansējumu.

Pēdējos gados ir ievērojami palielinājies to līdzekļu apjoms, kurus dalībvalstis paredz romu integrācijai. Lai arī apņemšanās un plānošanas ziņā progress ir acīmredzams, īstenošanas jomā problēmas saglabājas. Valstīm, kurās ir lielas romu populācijas, joprojām ir lielas grūtības ES līdzekļu izmantošanā. Problēmu smagums atsevišķās politikas jomās un to savstarpējā saistība liek meklēt integrētus risinājumus, apvienojot investīcijas nodarbinātības, izglītības, veselības aprūpes un mājokļu jomā ar dažādu fondu starpniecību.

Laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam potenciālie ES līdzekļi romu integrācijas atbalstam vēl netika pilnībā izmantoti. Tam ir dažādi iemesli — grūtības atrast līdzfinansējumu valstī un apvienot līdzekļus, pārāk sarežģīta administratīvā struktūra, administratīvo spēju un zināšanu trūkums, nepietiekama tehniskās palīdzības izmantošana saistībā ar ES fondu lietošanu, kā arī vāja iestāžu un romu sadarbība. Lai arī romu integrācijas valsts stratēģiju pieņemšana ir liels sasniegums, lai radītu

romu integrācijas sistēmu, pieredze rāda, ka jāturpina uzlabot saskaņotību starp kopējo politiku, uz romiem attiecināto konkrēto politiku un finansējumu, balstoties uz rezultātu un ES finansētas intervences ietekmes labāku uzraudzību. Attiecīgos gadījumos šādu integrētu pieeju var vēl vairāk uzlabot, ieviešot teritoriālu pieeju, galveno vērību pievēršot nelabvēlīgākajiem mikroreģioniem.

Attiecībā uz 2014.–2020. gada plānošanas periodu ir mēģināts pievērsties šiem trūkumiem, nodrošinot, ka piemērota kohēzijas politikas budžeta daļa tiek novirzīta investīcijām cilvēkkapitālā, nodarbinātībā un sociālajā integrācijā. 2014.–2020. gada plānošanas periodā dalībvalstīm no struktūrfondi un kohēzijas fondiem ir piešķirti 343 miljardi euro.

Vismaz 80 miljardi euro no tiem tiks piešķirti ieguldījumiem cilvēkkapitālā, nodarbinātībā un sociālajā integrācijā ar Eiropas Sociālā fonda (ESF) starpniecību. Ir nolemts, ka katrā valstī vismaz 20 % (salīdzinot ar aptuveni 17 % pašreiz) no ESF finansējuma jāparedz sociālās izolācijas un nabadzības apkarošanai, t. i., kopumā aptuveni 16 miljardi euro. Noteikta arī īpaša investīciju prioritāte marginalizēto kopienu (piem., romu) integrācijai. Nelabvēlīgā situācijā esoši cilvēki, tostarp romi, gūs labumu arī no citām ESF investīciju prioritātēm, kuru mērķis ir kvalitatīva pirmsskolas izglītība, skolas priekšlaicīgas pamešanas gadījumu skaita samazināšana un novēršana, piekļuves veicināšana nodarbinātībai un jaunatnes nodarbinātības veicināšana, izmantojot garantijas jauniešiem. Lai nodrošinātu, ka ESF līdzekļi sasniedz plānotos saņēmējus, nepieciešams, lai atbilstošais normatīvais un institucionālais satvars jau ir spēkā. Dalībvalstis var uzlabot ES finansējuma izlietošanas kvalitāti, apmainoties ar informāciju par labāko praksi, izmantojot nepārtrauktu dialogu ar ieinteresētajām personām, kā arī akadēmiskos pētījumus gūtus vērtējumus un spriedumus.

Attiecībā uz Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF) investīciju prioritāte atbilstīgi tematiskajam mērķim veicināt sociālo integrāciju, nabadzības un jebkādas diskriminācijas apkarošanu dod iespēju atbalstīt trūcīgu kopienu fizisku, ekonomisku un sociālu reģenerāciju pilsētu un lauku rajonos. To var izmantot, lai turpinātu attīstīt tāda veida integrēto mājokļu shēmas par labu marginalizētām kopienām, ieskaitot romus, kādas ar ERAF finansējumu tika uzsāktas 2007.–2013. gadā. Citas investīciju prioritātes, piemēram, veselības aizsardzības, sociālās un izglītības infrastruktūras jomā, var atbalstīt investīcijas aprīkojumā, lai īstenotu atbilstošos romu integrācijas mērķus, tostarp romu iesaistīšanai vispārējās darbībās. Iespējams, attiecināms ir arī ERAF atbalsts pilsētām, kuras saskaras ar demogrāfiskām un sociālām problēmām, kas veido daļu no integrētām ilgtspējīgām pilsētu attīstības stratēģijām.

Daļa no *ex-ante* nosacījumu mehānisma 2014.–2020. gada kohēzijas politikai ir tas, ka jābūt pieņemtai romu integrācijas valsts programmai, kurā paredzēti līdzekļi romu integrācijai. Tas rada tiešu saikni starp ES politikas programmu un finansējumu, un mērķis ir maksimāli palielināt finansējuma efektivitāti.

Sarunās ar dalībvalstīm par partnerības līgumiem Komisija nodrošinās, ka Eiropas pusgadā konstatētās romu integrācijas problēmas ir pienācīgi atspoguļotas, nosakot finansējuma prioritātes nākotnes programmām. Turklāt, lai uzlabotu administratīvās spējas un zināšanas, dalībvalstis var izmantot vispārējos piešķirumus, lai savu

programmu atsevišķu daļu vadību un īstenošanu uzticētu starpniekorganizācijām, kuru profesionālās zināšanas un vietējās situācijas izpratne ir pierādīta³⁰.

Vairākās dalībvalstīs liela daļa marginalizēto romu kopienu dzīvo lauku apvidos. Tāpēc Komisija ir informējusi dalībvalstis par esošajām iespējām atbalstīt nelabvēlīgo grupu integrāciju (tas attiecas arī uz romiem) saskaņā ar Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) lauku attīstības politiku. Neformālajā dialogā par partnerības līgumu un programmām 2014.–2020. gada plānošanas periodam Komisijas dienesti lūdza tās dalībvalstis, kuras tas skar visvairāk, iesaistīt diskusijās savus valsts romu kontaktpunktus³¹.

Turklāt vajadzētu pilnībā izmantot arī programmas “Erasmus +” finansējuma iespējas³².

Septītā pētniecības un attīstības pamatprogramma³³ paredz arī papildu iespējas, kā stiprināt saskaņotas un izmaksu ziņā efektīvas stratēģijas šajā jomā.

Bulgārija. Kavarnas pašvaldība ir piemērs, kā **investēt integrētās vietējās attīstības stratēģijās**. Kavarnas pašvaldība investēja infrastruktūras attīstībā, pasākumos, lai uzlabotu romu bērniem piekļuvi kvalitatīvai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, veselības izglītībā un sadarbībā ar citām pilsētām un privātiem uzņēmējiem, lai veicinātu romu nodarbināšanu. Resursu diversifikācija, sistēmiski pasākumi un spēcīga municipālās vadības politiskā apņemība ir veicinājuši rezultātu sasniegšanu visās politikas jomās (ir uzlabojusies sabiedrisko pakalpojumu kvalitāte, uzlabojies skolu apmeklējums, samazinājušies mirstības rādītāji un palielinājušies romu nodarbinātība kā privātajā, tā publiskajā sektorā). Eiropas struktūrfondi un investīciju fondi arī palīdzēja nodrošināt rezultātu ilgtspēju, nodrošinot 3,1 miljonu euro investīcijām fiziskajā infrastruktūrā un cilvēkkapitālā.

Spānija. ESF darbības programmā attiecībā uz cīņu pret diskrimināciju galvenā loma romu sociālajā integrācijā un integrācijā darba tirgū bija bezpeļņas organizācijai **Fundación Secretariado Gitano** kā programmas **starpniekorganizācijai**. Programmas īstenošana, izmantojot nevalstisku organizāciju kā starpniekorganizāciju, ir izrādījusies izšķirīgi svarīga, lai nodrošinātu reālu un lietderīgu ES finansējuma pārvaldību, stipras, strādājošas un ilgtermiņa partnerības izveidošanu ar privātiem uzņēmumiem, programmas elastīgumu un pielāgošanu jaunām sociālajām vajadzībām, kā arī sociālās inovācijas projektu īstenošanu. Runājot par visu darbības programmu, ar juridiskām personām un organizācijām noslēgto līgumu skaits ir palielinājies līdz 1400 spēkā esošiem līgumiem, ieskaitot uzņēmumus, kuriem vajadzīgi darbinieki (71 %), publiskās administrācijas (20 %) un trešā sektora juridiskās personas (9 %).

³⁰ 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1303/2013, op.cit.

³¹ Dalībvalstīm tika lūgts uzaicināt valsts romu kontaktpunktu pārstāvjus piedalīties darba grupās, kurās tiek apspriestas nākotnes lauku attīstības programmas, kā arī šo programmu uzraudzības komitejās turpmāk.

³² Programma “Erasmus +” 2014.–2020. gada plānošanas periodā iegūst 40 % budžeta palielinājumu (t. i., 14,7 miljardus euro). It īpaši starptautiski sadarbības projekti saistībā ar stratēģiskām partnerībām (II galvenā darbība) un perspektīvas iniciatīvas (III galvenā darbība) var palīdzēt attīstīt jaunas, inovatīvas pieejas, lai risinātu izglītības problēmas, ar kurām saskaras romu kopienas.

³³ <http://romani.humanities.manchester.ac.uk/migrom/>

Noturīgus panākumus var sasniegt tikai tad, ja ieguldījumus izglītībā papildina ieguldījumi nodarbinātības un mājokļu jomā, kuri nepārprotami vērsti uz romu kopienām, tomēr ne tikai uz tām. Atslēga uz romu integrāciju ir pieeja, kas aptver daudzas nozares, daudzas ieinteresētās personas un daudzus finansējuma avotus (šo procesu atvieglo jaunā ES fondu paaudze). Vienlaikus jā rūpējas par nekonkurējošām finansēšanas iespējām maziem vietējiem projektiem, lai ņemtu vērā vietējās vajadzības un attīstītu mazo NVO spējas. Jāveicina vispārēji piešķirumi, īpaši tajās dalībvalstīs, kurās ir ierobežotākas administratīvās iespējas. Kontakto ar dalībvalstīm Komisija mudina vietējas iestādes un romu pārstāvjus sadarboties jau no paša sākuma, veidojot vietējās integrācijas stratēģijas.

4. PAPLAŠINĀŠANĀS VALSTIS

Eiropā ir apmēram 10–12 miljoni romu, no kuriem aptuveni 4 miljoni dzīvo Turcijā un 1 miljons — Rietumbalkānos. Romi ļoti bieži ir pakļauti rasismam, diskriminācijai un sociālajai izolācijai un dzīvo dziļā nabadzībā, bez pietiekamas piekļuves veselības aprūpei, izglītībai un profesionālajai apmācībai, mājokļiem un darbam. Paplašināšanās valstīs tāpēc jāpastiprina pūles, lai turpinātu integrēt savu romu populāciju, tostarp bēgļus un valsts iekšienē pārvietotas personas, daudzi no kuriem ir romi. Romu izolācijai joprojām ir sekas tādā ziņā, ka arvien vairāk romu uz laiku pārceļas uz ES dalībvalstīm, izmantojot bezvīzu režīmu, un tas var radīt nelabvēlīgu ietekmi uz vīzu režīma atvieglošanu, kas ir liels sasniegums ceļā uz Rietumbalkānu³⁴ integrāciju ES. Komisija cieši sadarbojas ar katru no paplašināšanās valstīm, pārskatot progresu, kas gūts, tām īstenojot saistības par romu integrāciju.

Laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam ir sniegta pirmspievienšanās palīdzība vairāk nekā 100 miljonu euro apmērā saskaņā ar Pirmspievienšanās palīdzības instrumentu (PPI), lai atbalstītu romu sociālo integrāciju paplašināšanās valstīs, tostarp piekļuvi mājokļiem. Lai uzlabotu romu integrācijai paredzētā finansiālā atbalsta koordinēšanu, efektivitāti un redzamību saskaņā ar jauno PPI II, joprojām tiks finansētas īpaši pielāgotas valstu programmas, izmantojot sektorālu pieeju un kā daļa no vispārējā PPI finansējuma (“Romu integrācijas mehānisms”). Ar to būs saistīta stingra uzraudzība, aptverot valdības un visas ieinteresētās personas, tostarp pilsonisko sabiedrību.

Lai atbalstītu paplašināšanās valstu centienus, Komisija:

- turpinās atbalstīt un kopīgi ar katru valsti organizēs nacionālās turpinājuma sesijas 2011. gada “Romu integrācijas semināriem”, stingri uzraugot kopīgi panākto darbības secinājumu īstenošanu;
- palielinās un precīzāk orientēs PPI II darbības ar “Romu integrācijas mehānisma” starpniecību, lai finansētu pasākumus, kuri noteikti valsts stratēģijas dokumentos vai par kuriem panākta vienošanās valsts semināros, un uzlabotu sadarbību ar ārējām ieinteresētajām personām; finansējums pārvirzīsies no politikas izstrādes un organizāciju veidošanas uz darbībām,

³⁴

Kā ieteikusi Komisija Ceturtajā ziņojumā par uzraudzību pēc vīzu režīma liberalizācijas attiecībā uz Rietumbalkānu valstīm (Albāniju, Bosniju un Hercegovinu, Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku, Melnkalni un Serbiju) COM(2013) 836 final, saskaņā ar Komisijas 2010. gada 8. novembra paziņojumu.

kuras tieši ietekmē konkrētu romu dzīvi, īpašu uzsvāru liekot uz izglītību, mājokļiem un sociālo integrāciju;

- piešķirs balvas NVO par inovatīviem un veiksmīgiem romu integrācijas projektiem.

Komisija savos gada progresā ziņojumos turpinās cieši sekot attīstībai paplašināšanās valstīs un atbalstīs tās centienos pārveidot politiskās apņemšanās attiecībā uz romu integrāciju konkrētās un noturīgās darbībās reālajā dzīvē.

Padomes Ieteikums par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs attiecas uz paplašināšanās valstīm, jo tas ir ES *acquis* neatņemama daļa. Paplašināšanās valstīm arī jāveic mērķtiecīgas darbības, lai mazinātu plaisu starp romiem un pārējiem iedzīvotājiem saistībā ar piekļuvi izglītībai, nodarbinātībai, veselības aprūpei un mājokļiem, atbalstot tās ar tādām starpnozaru stratēģijām, kuras īpaši svarīgas šīm valstīm, piemēram, personas dokumentu nodrošināšana, vietējo un reģionālo iestāžu iesaistīšanās stiprināšana un dialogs ar pilsoniskajām organizācijām.

Romu integrācijas desmitgade³⁵ ir devusi spēcīgu ierosmi ES programmai. Tai ir bijusi ļoti pozitīva nozīme pilsoniskās sabiedrības mobilizēšanā un lai nodrošinātu netraucētu paplašināšanās valstu iekļaušanos ES programmā. Ir pierādījies, ka lielu pievienoto vērtību rada arī pilsoniskās koalīcijas, kuras koordinē un atbalsta Romu integrācijas desmitgades sekretariāts.

5. SECINĀJUMI — TURPMĀKAIS CEĻŠ

ES 2011. gada programma ir aizsākusi ilgtermiņa procesu. Tā pieprasa visu ieinteresēto personu ilglaicīgu politisko apņemšanos, lai līdz 2020. gadam uzlabotu romu dzīvi.

Pirmais solis šajā garajā ceļā tika sperts tad, kad katra dalībvalsts izveidoja savu romu integrācijas valsts stratēģiju. Tagad ir sākusies šo stratēģiju īstenošana.

Ievērojot Komisijas norādījumus, dalībvalstis ir sākušas īstenot strukturālos priekšnosacījumus, kuri nepieciešami, lai varētu veiksmīgi īstenot to stratēģijas³⁶. Pirmoreiz visas ES dalībvalstis ir iedarbinājušas savas romu integrācijas stratēģijas, un daudzi visās ES dalībvalstīs īstenotie projekti rāda, ka romu integrācija ir iespējama.

Nākamais solis ir tāds, ka reālas pārmaiņas romu situācijā tiks panāktas tikai tad, ja dalībvalstis:

- parādīs politisko gribu un apņēmību turpināt ceļu, kas ļaus līdz 2020. gadam panākt romiem vēlamās rezultātus vietējā līmenī, un nepārtraukti ievēros saistības, kuras tās uzņēmušās visaugstākajā politiskajā līmenī;

³⁵ Līdztekus septiņām ES dalībvalstīm Romu integrācijas desmitgadē piedalās šādas paplašināšanās valstis: Albānija, Bosnija un Hercegovina, Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Melnkalne un Serbija.

³⁶ Komisijas 2013. gada 26. jūnija Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Romu integrācijas valsts stratēģiju īstenošanā veiktie pasākumi” (COM (2013) 454).

- apvienos normatīvo regulējumu ar politikas un finanšu pasākumiem; uzlabos un stiprinās struktūras, lai nodrošinātu efektīvu romu valsts integrācijas stratēģiju īstenošanu, it īpaši attiecībā uz vadību, sadarbību ar ieinteresētajām personām un uzraudzību. Šīm struktūrām turpmākajos gados cieši jāiesaistās valsts pārvaldes sistēmās;
- kopā ar Komisiju nodrošinās uzraudzību un izvērtējumu par pieejamo Eiropas struktūrfondu un investīciju fondu līdzekļu lietderīgu izlietojumu atbilstīgi attiecīgā apvienotas vadības regulējuma sistēmai;
- aktīvi piedalīsies valsts romu kontaktpunktu tīklā un nodrošinās savus valsts romu kontaktpunktus ar pietiekamām pilnvarām un līdzekļiem;
- uzraudzīs progresu un informēs Komisiju, tostarp saistībā ar Komisijas gada ziņojumiem.

ES programma un Padomes Ieteikums par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs ir pavēruši ceļu uz romu integrāciju. ES turpinās nodrošināt politisko vadību un sniegs praktisku atbalstu dalībvalstu centieniem, tostarp ar ES fondu starpniecību. Taču tas vēl ir tikai sākums un Komisija veiks savu uzdevumu, raugoties, lai iešana pa šo ceļu konsekventi turpinātos. Proti, tā:

- ik gadu sniegs politiskus norādījumus stratēģijas “Eiropa 2020” ietvaros, vajadzības gadījumā sniedzot konkrētām valstīm adresētus ieteikumus konkrēti saistībā ar romiem, un ar progresa ziņojumiem jomās, kuras izceltas Ieteikumā; šie norādījumi tiks izvērtēti attiecībā uz vajadzību tos pārskatīt vai atjaunināt līdz 2019. gada 1. janvārim;
- sniegs metodisku atbalstu un veicinās pieredzes un labākās prakses apmaiņu, izmantojot valsts romu kontaktpunktu tīklu;
- turpinās regulāru dialogu ar pilsonisko sabiedrību, atbalstīs pamatlīmeņa NVO ar Eiropas Parlamenta izmēģinājuma projekta starpniecību un iesaistīs pilsonisko sabiedrību progresa uzraudzīšanā;
- veicinās pieejamo ES fondu³⁷ līdzekļu izmantošanu un stiprinās visu līmeņu iestāžu spēju lietderīgi izmantot ES fondus;
- sniegs konkrētu atbalstu vietējā līmenī, sagatavojot viegli pieejamu (tiešsaistes) informāciju par sociālās integrācijas nodrošināšanai pieejamajiem ES fondiem; veicot analīzi par vietējo iestāžu vajadzībām astoņās dalībvalstīs saistībā ar informēšanu un starptautisku sadarbību; un stiprinot to administratīvās spējas;
- sadarbībā ar dalībvalstīm un (attiecīgā gadījumā) citām organizācijām, tostarp Eiropas Investīciju banku un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banku, izstrādās iniciatīvas, lai labāk orientētu finansējumu integrētiem un vispārējiem pasākumiem romu integrācijai 2014.–2020. gada plānošanas perioda sākumā. Pamatojoties uz šajā periodā iegūtās pieredzes izvērtējumu, izpētīs veidus, kā tālāk uzlabot romu integrācijas atbalstam paredzētā ES finansējuma efektivitāti un integrēšanu pēc 2020. gada, tostarp konkrētu mehānismu.

³⁷

Tostarp izmantojot *EURoma* tīklu, ko veido divpadsmit dalībvalstu pārstāvji ar mērķi popularizēt struktūrfondu izmantošanu, lai vairotu romiem adresēto stratēģiju efektivitāti, un popularizēt romu sociālo integrāciju.

Visbeidzot, romu integrācija būs atkarīga arī no romu pilsoniskās sabiedrības pastāvīgām pūlēm saistīties ar pārējiem iedzīvotājiem, kā arī no kopējas visu ieinteresēto personu rīcības, tostarp vietējo un reģionālo iestāžu, starptautisko organizāciju, akadēmisko aprindu, baznīcu un privātā sektora rīcības.

ES programmas pirmie īstenošanas gadi rāda, ka rīcība, kas vērsta uz romu integrāciju, ir sākusies visās dalībvalstīs. Tai jāklūst par stūrakmeni tālāku kopīgu pūļu īstenošanā un ievērojama progresa panākšanā līdz 2020. gadam.